

Мониторинг извештај за скриената економија во Македонија – Прелиминарни податоци

Главни причини за појавата на непријавениот труд

- Големи даночни и оптоварувања за социјални придонеси; даночна моралност

Табела - “Главни причинители за зголемувањето на сркиената економија”

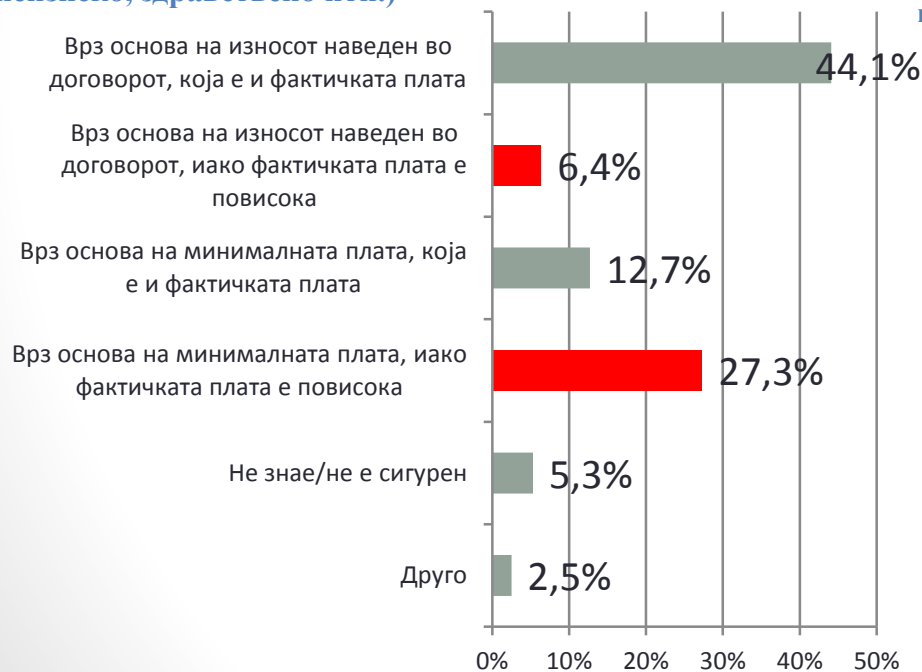
Factors influencing the undeclared economy	Average values of 12 studies (influence on the undeclared economy, %)	Average values of empirical results of 22 studies (influence on the undeclared economy, %)
Increase of the tax and social security contribution burdens	35–38	45–52
Quality of state institutions	10–12	12–17
Transfers	5–7	7–9
Specific labour market regulations	7–9	7–9
Public sector services	5–7	7–9
Tax morality	22–25	–
Influence of all factors	84–98	78–96

Source: Schneider (2012) cited in Eurofound (2013), Tackling undeclared work in Croatia and four EU candidate countries, Eurofound, Dublin

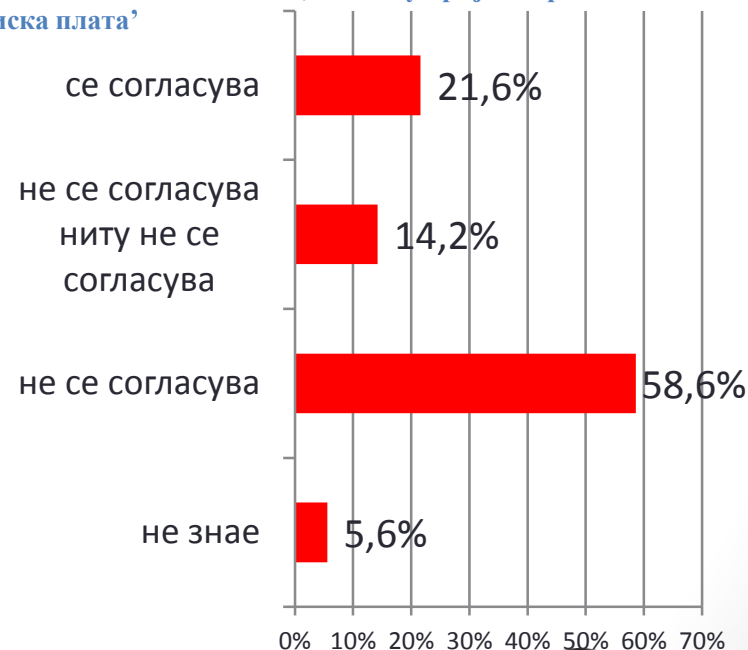
Податоци од анкети - население

	Анкета на популација	Анкета на бизниси
Примерок	1116	70
Датум	10/2014	10/2014
Репрезентативност	Регионална и демографска	Регионална, сектори, големини

Основа за плаќање на социјалните придонеси (пензиско, здравствено итн.)

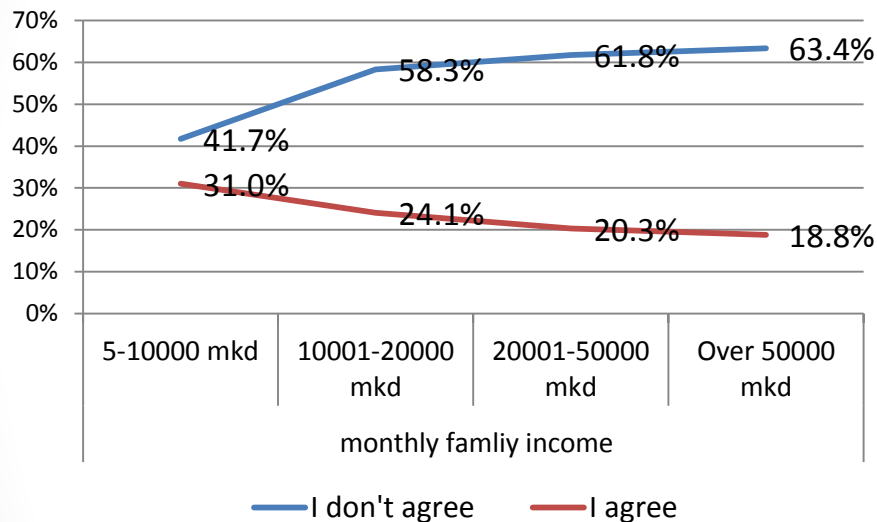

Ниво на согласување со изјавата 'Подобро би бил непријавен работник со повисока плата, одколку пријавен работник со пониска плата'

Податоци од анкети - население

Ниво на согласување со изјавата 'Подобро би бил непријавен работник со повисока плата, одколку пријавен работник со пониска плата' во сооднос со месечните приходи на домаќинството.

Непријавени работници (лева оска) наспроти. Инспекциски контроли по пријава како % од вкупните инспекциски контроли (десна оска). Извор: годишни извештаи на ДИТ и физички архиви

- **Драстична промена** при преминот на прагот на минималната плата односно **10.000 мкд**
- Од друга страна имаме намалување на непријавените работници според ДИТ на **1033 во 2013 наспроти 15.626 во 2008.**

Главни наоди – непријавена работа

Стапка на невработеност	27.6% (2014),
Младинска невработеност	54,6% (2014),
Долгорочна невработеност	82,1% (2012)

- **1/3** од вработените со примарно вработување добиваат покрај регуларната плата добиваат и **плата во пливо или дополнителна плата преку договори на дело**
- **40%** од вработените со примарно вработување се **делумно или комплетно непријавени**
- **Повеќе од 1/2** од работодавците потврдуваат присутност на **договори со скриени клаузули** во нивниот сектор

Социјални придонеси

Стапки на социјални придонеси за периодот (2006-2015). Извор: KPMG (2012), the PRO (2014) and Trpeski, Tashevska (2012)

	2006	2007	2008	2009	2010/2013	2014	2015*
Пензиско и инвалидско осигурување	21,2	21,2	21,2	19%	18%	17,6%	17,5
Здравствено осигурување	9,2	9,2	9,2	7,5%	7,3%	7,3%	7,3%
Придонеси за вработување	1,6	1,6	1,6	1,4%	1,2%	1,2%	1,1%
Дополнително здравствено осигурување во случај на повреда при работа				0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Вкупно	32%	32%	32%	28,4%	27,0%	26,6%	26,4%

Приходи од социјални придонеси за периодот (2008-2014) во милијарди МКД. Извор: УЈП

Управа за јавни приходи-УЈП

Пријави за нерегуларности на телефонската линија (198) на УЈП и е-извештаи. Извор: УЈП статистика - <http://ujp.gov.mk/mk/statistika/naplata/9/0/0>

Активности на Генералниот даночен инспекторат (УЈП) - (2011 - 2014).

	ВКУПНО ИЗВРШЕНИ КОНТРОЛИ	КОНТРОЛИ СО НЕПРАВИЛНОСТИ	Размер на контроли со нерегуларности/вкупен број на контроли
2011	7.771	3.522	45%
2012	7.292	3.698	51%
2013	6.806	3.171	47%
2014	7.194	2.849	40%

Даночна моралност

Дали се сложуваш со следната изјавата “ Не плаќам даноци, затоа што се превисоки?” (D27_B)

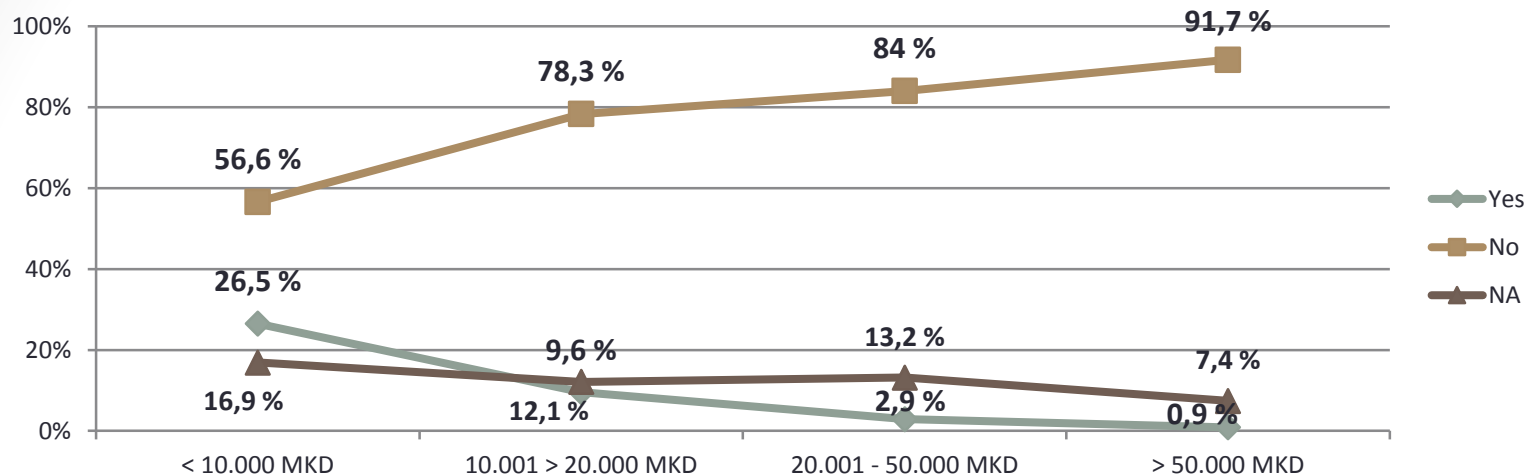

График 50 – Кој процент од популацијата се сложува со следните индивидуални изјави?

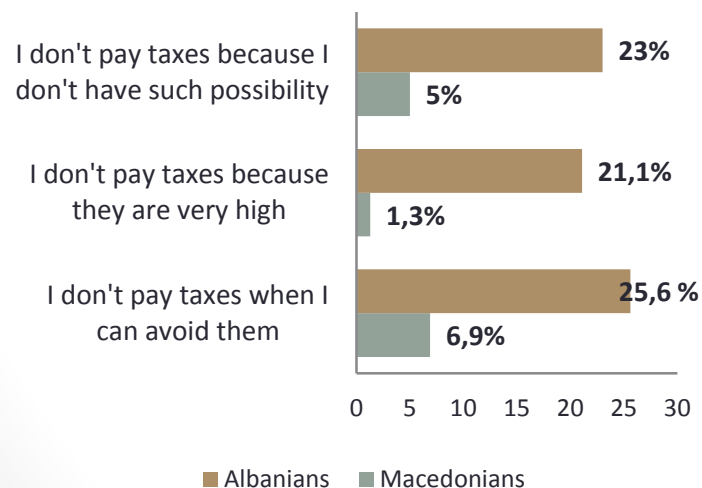
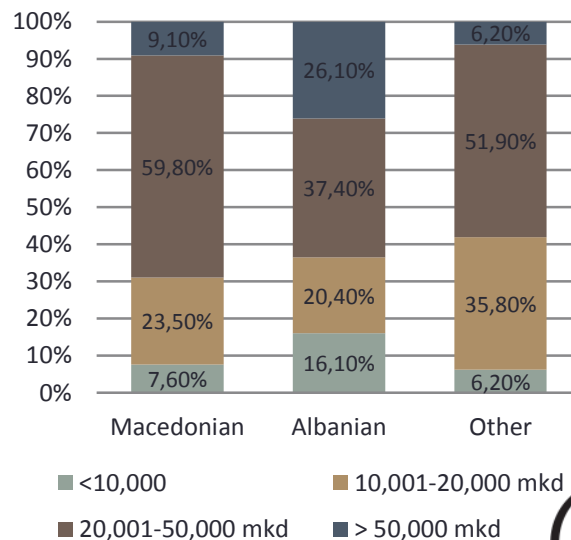

График 51 – Месечен приход на домаќинствата по етничка основа (Q.D5 vs. D27_B)

Даночна моралност

График 31 – Процент од популацијата со писмен договор за примарно вработување врз основа на ниво на образование % (Q.3 vs. Q.D3)

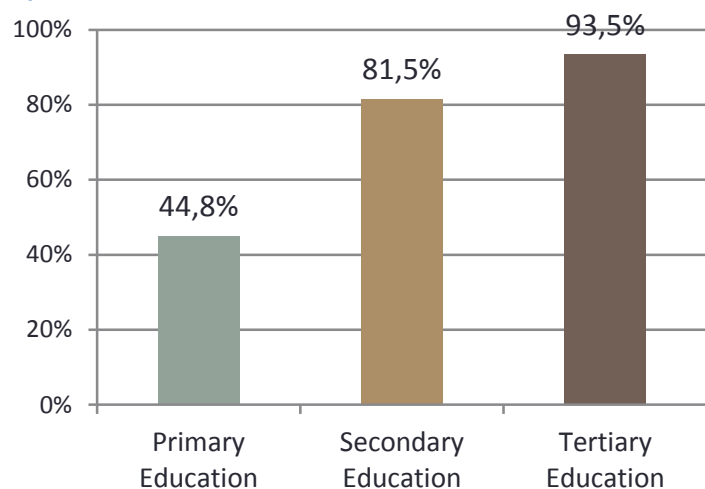
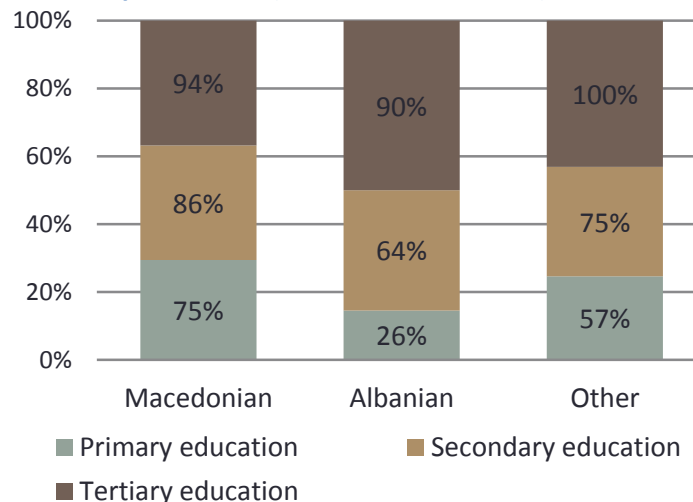

График 32 – Процент од популацијата со писмен договор за работа врз основа на ниво на образование и етничка припадност. (Q.D3 vs. Q.3)

- Значителна разлика во добивање на писмен договор **при премин од основно кон средно образование**
- Таа разлика е уште позначителна ако се земе во предвид етничката припадност. **75% од македонците со примарно образование имаат договор наспроти 26% од албанците и 57% од другите етнички заедници.**

Даночна моралност

График 33 - Ниво на образованите врз основа на етничка припадност(Q.D3 vs. D5)

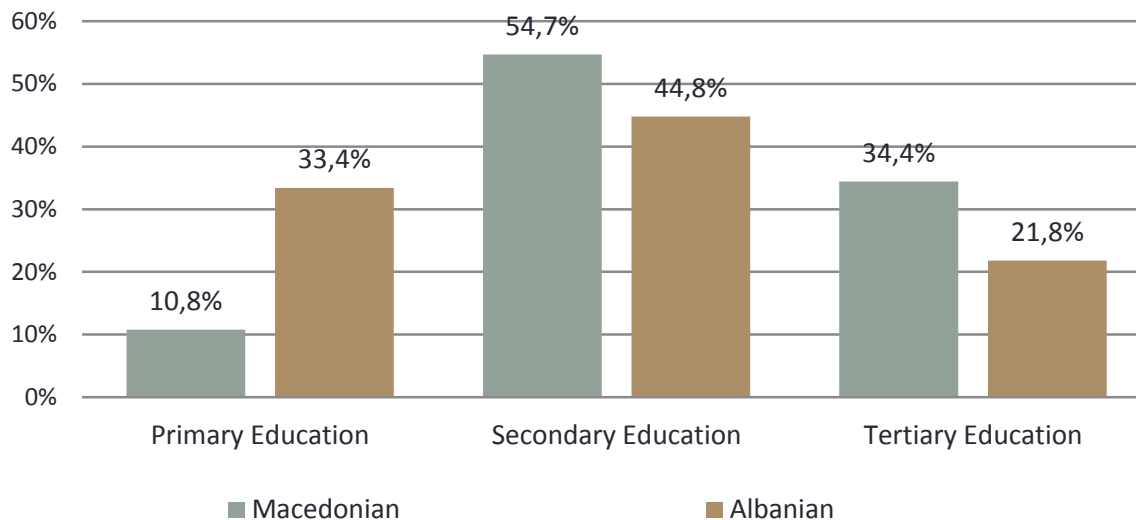
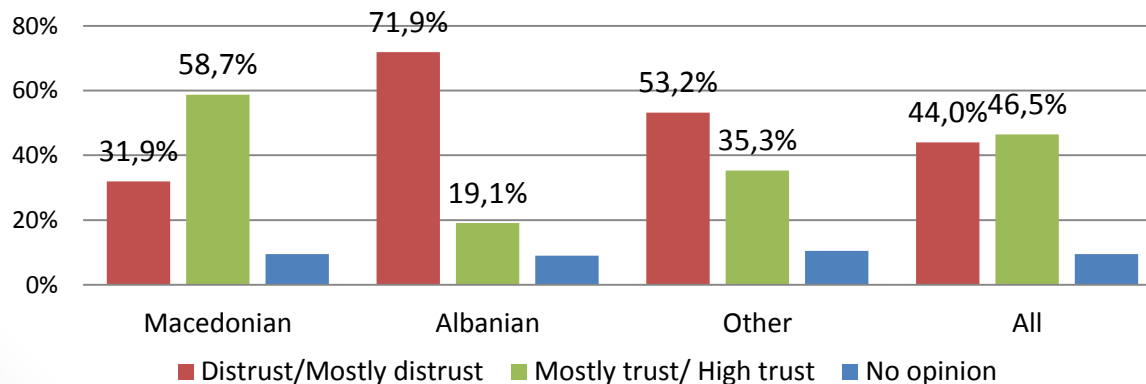
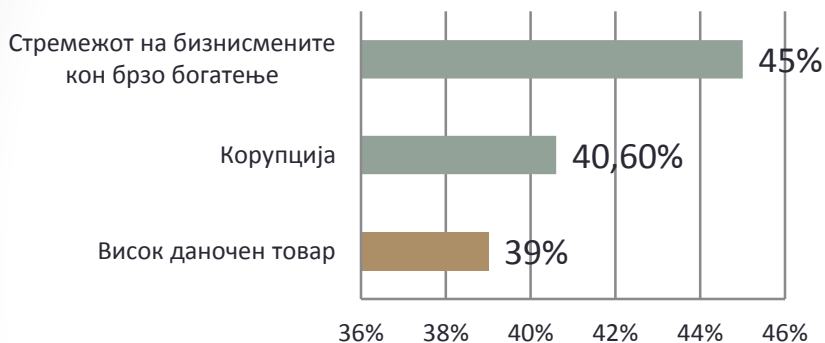

График 46 – Ниво на доверба во Владата на РМ врз основа на етничката припадност (Q3 v. Q5.1) Source: CRPM field survey 2014, репрезентативен примерок на 1104 респонденти

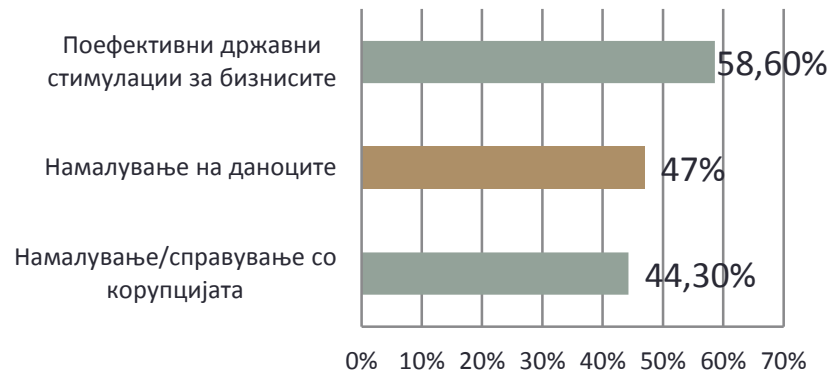

Податоци од анкети - бизниси

Најважни фактори за постоењето на скриената економија

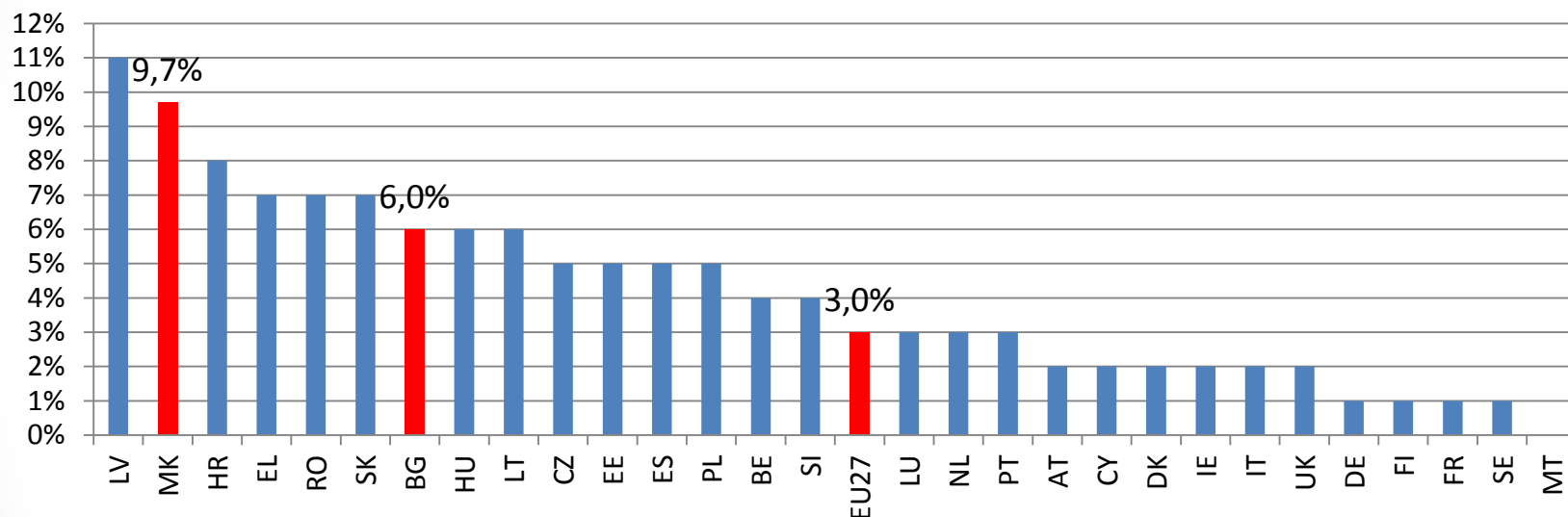
Мерки за намалување на скриената економија

- Поклопување со податоците на истражувањето на ЦЕА 2008
- Според податоците, за 42% од бизнисите, **моменталниот даночен систем не претставува проблем при развојот на нивниот бизнис или претставува незначителен проблем (23%).**

Податоци од анкети

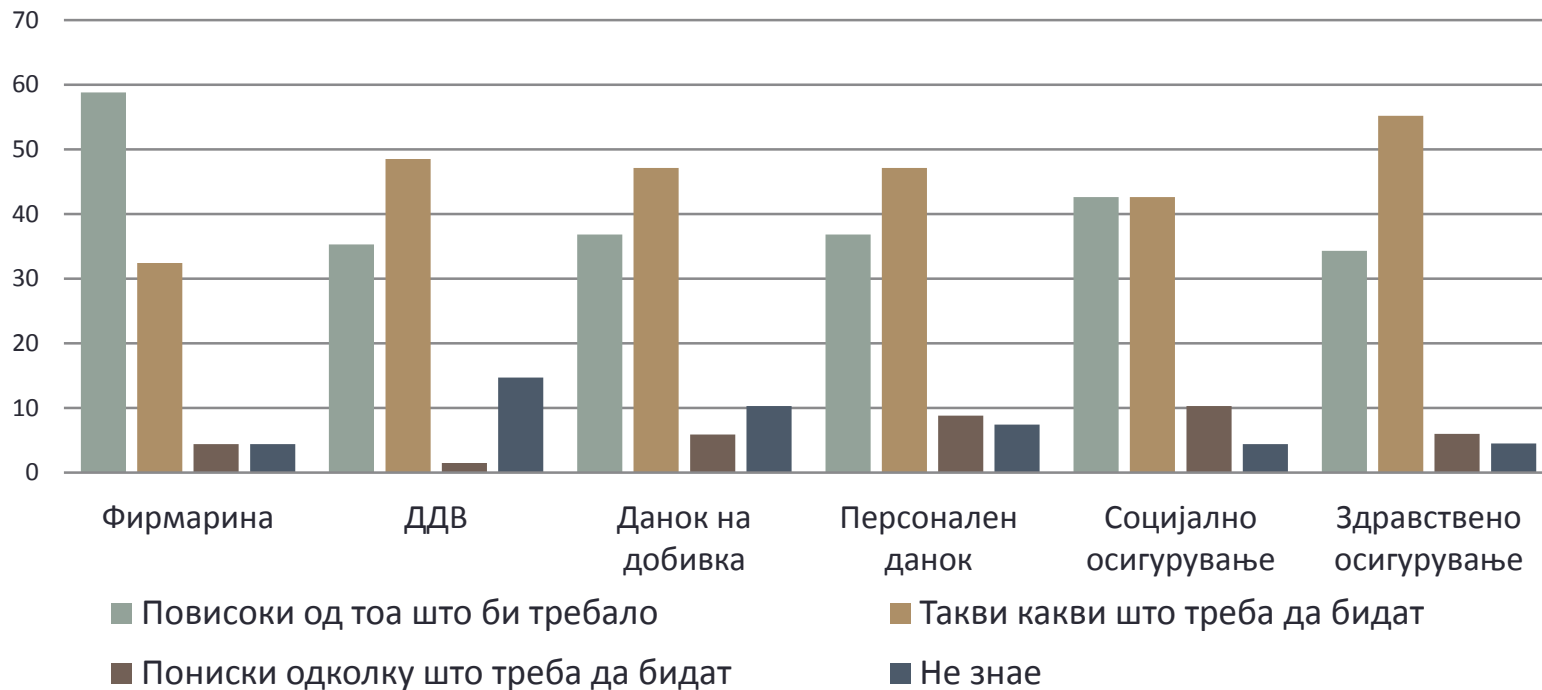
Figure 25 – Вработени кои примиле цела или дел од својата плата во кеш во последните 12 месеци во 2013 за ЕУ27 и последниот месец во 2014та за Македонија Извор CRPM/CSD Survey 2014 and Eurofound 2013 survey http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/ewco/surveyreports/EU1404011D/EU1404011D.pdf

- Македонија е втора после Латвија со најголеми исплати во кеш, односно **9,7% од вработените**
- Во Бугарија **6% од вработните** добиваат плата во кеш а просекот на **ЕУ27 е 3%** од вработените.
- Методолошки разлики помеѓу двете анкети (12 месеци vs. 1 месец)

Податоци од анкети - бизниси

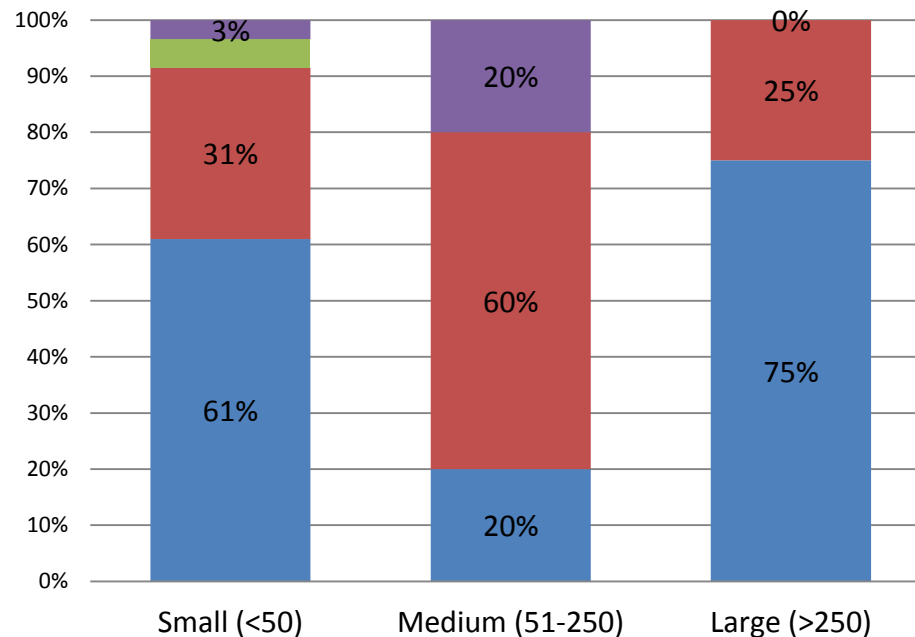
Како ги оценувате износите на разните даноци во Македонија?

- **Околу половината** од интервјуираните претставници на бизнисите сметаат дека моменталната висина на даноците е соодветна,
- **Помалку од половината** сметаат дека се повисоки отколку што треба,
- Мал дел сметаат **дека се пониски од она што треба**

Податоци од анкети - бизниси

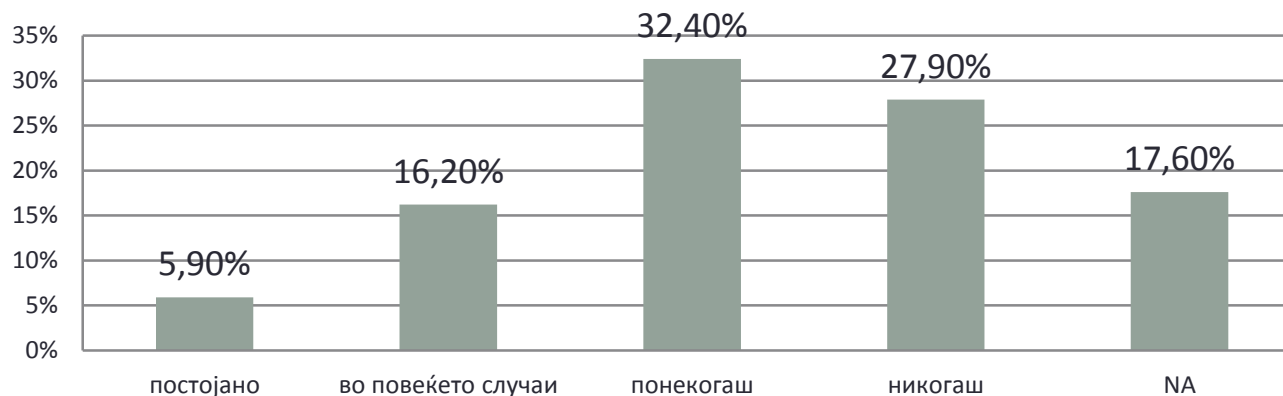
Како ги оценувате износите на разните даноци во Македонија?

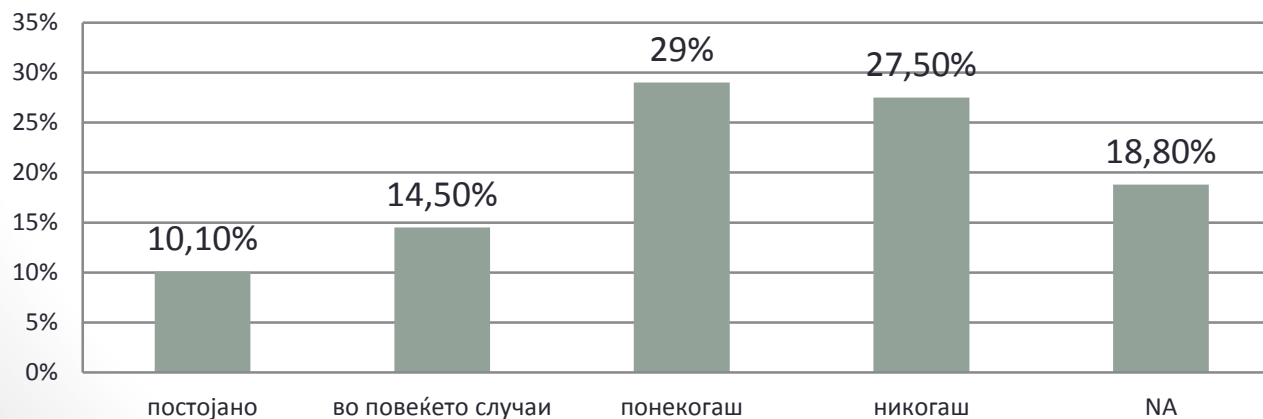
■ Higher than they should be ■ As they should be ■ Lower than they should be ■ NA

Податоци од анкети - 3

Колку често компаниите пријавуваат помал обрт од реалниот?

Колку често компаниите пријавуваат помал приход од реалниот?

Заклучоци

- **Позитивен тренд на приходите** кои доаѓаат од придонесите за **социјално осигурување** и **даноците** кои ги прибира УЈП и покрај намалените стапки.
- **Даночна евазија и издавање на фискални сметки** се водечките причини за детектираните нерегуларности во периодот 2006 – 2013 (УЈП)
- **1/2 од интервјуираните компании** се сложуваат дека даночниот систем е добар и стимулативен за развој на бизнисот.
- **1/3 од компаниите** укажуваат дека во нивниот сектор има 10% или помалку работници кои работат без договор.
- **Само 44% од вработените кои имаат основно образование** имаат договор за вработување наспроти **81% од тие со средно**. Разликата е позначителна ако се земе етничкиот контекст.
- **Помалку од половина (46.7%) од граѓаните** пријавиле дека секогаш добиваат фискални сметки кога купуваат намирници.
- **1/3 од компаниите укажуваат** дека ‘манипулирање со ДДВ’ и ‘користење на сметководствени трикови со цел плаќање пониски даноци’ се случува во нивните сектори.

Благодарам за Вашето ВНИМАНИЕ

www.crpm.org.mk